

УДК 658.51.011.47

DOI: 10.30857/2413-0117.2018.3.3

Наталія Й. Радіонова

**Київський національний університет технологій та дизайну
АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВІТЧИЗНЯНИХ
ШВЕЙНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

У статті представлено схему системного підходу до аналізу витрат швейних підприємств. Визначено зміст аналізу витрат та його основні елементи: мету, завдання, об'єкт, суб'єкт, принципи, інформаційне та методичне забезпечення, одиниці вимірювання та результати. Розглянуто основні проблеми, які впливають на рівень витрат вітчизняних швейних підприємств. Зазначено, що на управління витратами негативно впливають чинники як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, тому проблеми формуються на трьох рівнях: макрорівні (промисловість України), мезорівні (сектор текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів) та мікрорівні (швейне підприємство). Серед основних проблем макрорівня виділено: інфляційні процеси, податкове навантаження, законодавчі акти, тарифи на комунальні платежі та енергоносії, політичні обставини, низька платоспроможність населення. На мезорівні основними проблемами є: слабкий рівень взаємодії з вітчизняними підприємствами підтримуючих виробництв, імпортозалежність, а також висока ціна на імпортовані сировину, матеріали, обладнання, технології, невелика частка середніх підприємств чи об'єднань малих підприємств, високий рівень конкуренції, відсутність реальної державної підтримки. Серед основних проблем мікрорівня зазначаються моральний та фізичний знос обладнання, яке вичерпало свій ресурс, низька кваліфікація молодого персоналу та висока плинність кадрів, низька конкурентоспроможність та висока собівартість продукції, високий рівень толінгу, слабо розвинута логістична інфраструктура, що ускладнює реалізацію готової продукції, недостатня захищеність інтелектуальних прав на продукцію, недостатньо розкручені вітчизняні бренди. Визначено вплив зазначених проблем на витрати підприємства. Представлено систематизацію проблем в залежності від ступеня можливості їх регулювання підприємством. Сформовано матрицю, яка дає змогу диференціювати проблеми та визначати їх першочерговість. Застосування зазначеної матриці сприятиме підвищенню ефективності в прийнятті й реалізації рішень щодо управління витратами швейних підприємств.

Ключові слова: аналіз проблем; економічна діяльність; швейне підприємство; управління витратами; проблеми управління.

Наталія Й. Радіонова

**Киевский национальный университет технологий и дизайна
АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ НА ОТЕЧЕСТВЕННЫХ
ШВЕЙНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ И ПУТИ ИХ ПРЕОДОЛЕНИЯ**

В статье представлена схема системного подхода к анализу затрат швейных предприятий. Определено содержание анализа затрат и его основные элементы: цель, задачи, объект, субъект, принципы, информационное и методическое обеспечение, единицы измерения и результаты. Рассмотрены основные проблемы, влияющие на уровень затрат отечественных швейных предприятий. Отмечено, что на управление затратами негативно влияют факторы как внутренней, так и внешней среды, поэтому проблемы формируются на трех уровнях: макроуровне (промышленность Украины), мезоуровне (сектор текстильного производства, производства одежды, кожи, изделий из кожи и других материалов) и микроуровне (швейное предприятие). Среди основных проблем макроуровня выделено:

инфляционные процессы, налоговая нагрузка, несовершенство законодательства, тарифы на коммунальные платежи и энергоносители, политические обстоятельства, низкая платежеспособность населения. На мезоуровне основными проблемами являются: слабый уровень взаимодействия с отечественными предприятиями поддерживающих производств, импортозависимость и высокая цена на импортируемые сырье, материалы, оборудование, технологии, небольшая доля средних предприятий или объединений малых предприятий, высокий уровень конкуренции, отсутствие реальной государственной поддержки. Среди основных проблемам микроуровня – моральный и физический износ оборудования, которое исчерпало свой ресурс, низкая квалификация молодого персонала и высокая текучесть кадров, низкая конкурентоспособность и высокая себестоимость продукции, высокий уровень толлинга, слабо развитая логистическая инфраструктура, что затрудняет реализацию готовой продукции, недостаточная защищенность интеллектуальных прав на продукцию, недостаточно раскрытые отечественные бренды. Определен уровень влияния указанных проблем на расходы предприятия. Представлена систематизация проблем в зависимости от степени возможности их регулирования предприятием. Сформирована матрица, которая позволяет дифференцировать проблемы и определять их первоочередность. Применение указанной матрицы позволит швейным предприятиям повысить эффективность принятия и реализации решений по управлению затратами.

Ключевые слова: анализ проблем; экономическая деятельность; швейное предприятие; управления затратами; проблемы управления.

Natalia Y. Radionova

Kyiv National University of Technologies and Design

COSTS MANAGEMENT PROBLEMS ANALYSIS IN DOMESTIC GARMENT MANUFACTURING AND STRATEGIES TO OVERCOME THEM

The paper offers a system approach to cost analysis in garment manufacturing. The content of cost analysis and its major elements have been disclosed: the purpose, objectives, object, subject, principles, information and methodological support, unit of measurement and results. The major problems that affect the expenditure level in domestic garment manufacturing have been revealed. It is evidenced that factors of both internal and external environment negatively affect cost management, thus triggering the problems at the three levels: the macrolevel (the Ukrainian industry), the mesolevel (sector of textiles, apparel, leather, leather goods and products from other materials) and the microlevel (garment manufacturer). The key macrolevel problems account for inflation, tax burden, imperfection of legislation, tariffs on public utilities and energy, political challenges, low solvency of the population. At the mesolevel, the major challenges are: the low level of cooperation between domestic enterprises and supporting industries, high import dependency and the high price of imported raw materials, equipment and technologies, small share of medium-sized enterprises or small business associations, intense competition, lack of active government support. Among the main problems at the microlevel are moral and physical depreciation of equipment with depleted resources, low-skilled young employees and high staff turnover, low competitiveness and high production costs, high toll rates, underdeveloped logistics infrastructure which hampers the finished product sales, insufficient product intellectual property rights protection, inadequate national brand promotion policies. The research findings provide an assessment on how the above challenges affect business costs. The problems have been classified depending on the extent of their regulatory management capacity. A matrix has been constructed that allows problems differentiation and their priority setting. This matrix application will contribute to enhance the decision-making and cost management efficiency in garment manufacturing.

Keywords: problem analysis; economic activity; garment manufacturer; cost management; management problems.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Традиційно у вітчизняній теорії науково-методичним розробкам щодо аналізу витрат з метою подолання організаційно-економічних проблем щодо управління витратами надавалося велике значення. Однак, враховуючи сучасні особливості ринкового господарювання, необхідно адаптувати накопичений науково-методологічний досвід до прикладних рішень щодо подолання проблем управління витратами підприємств швейної промисловості.

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Питанням аналізу проблем управління витратами підприємства присвячені дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців економістів, таких, як Є.А. Бельтюков [1], Н.О. Безнощенко [1], Т.С. Гайдучок, [2], В.А. Мостепанюк [2], Л.В. Гусарова [3], М.П. Денисенко [4], В.О. Байковець [4], Н.В. Тарасенко [7], А.В. Клімов [8], А.В. Череп [9], М.І. Юдіна [10] та інші. Проблеми управління витратами підприємств розглядається науковцями з позицій підвищення ефективності управління, виявлення резервів оптимізації витрат та зменшення собівартості продукції.

Невирішені частини дослідження. Теоретичний базис сучасних досліджень показує, що у своїх роботах вчені приділяють увагу розкриттю теоретичних аспектів управління витратами на підставі виявлених проблем. Водночас недостатньо розкритими в економічній літературі залишаються питання, пов'язані з систематизацією проблем, які заважають швейним підприємствам ефективно управляти витратами та висвітленню шляхів їх подолання. Необхідність вирішення зазначеної проблеми на належному рівні, з урахуванням особливостей та специфіки діяльності вітчизняних швейних підприємств, зумовила вибір теми дослідження та визначила мету й завдання статті.

Мета дослідження полягає в виявленні й аналізі актуальних проблем щодо управління витратами на вітчизняних швейних підприємствах, визначенні ефективних шляхів їх подолання.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Аналіз витрат швейного підприємства потребує відповідного інформаційного забезпечення та всебічної оцінки. На рівень витрат впливають як чинники внутрішнього, так й зовнішнього середовища [3, с. 12].

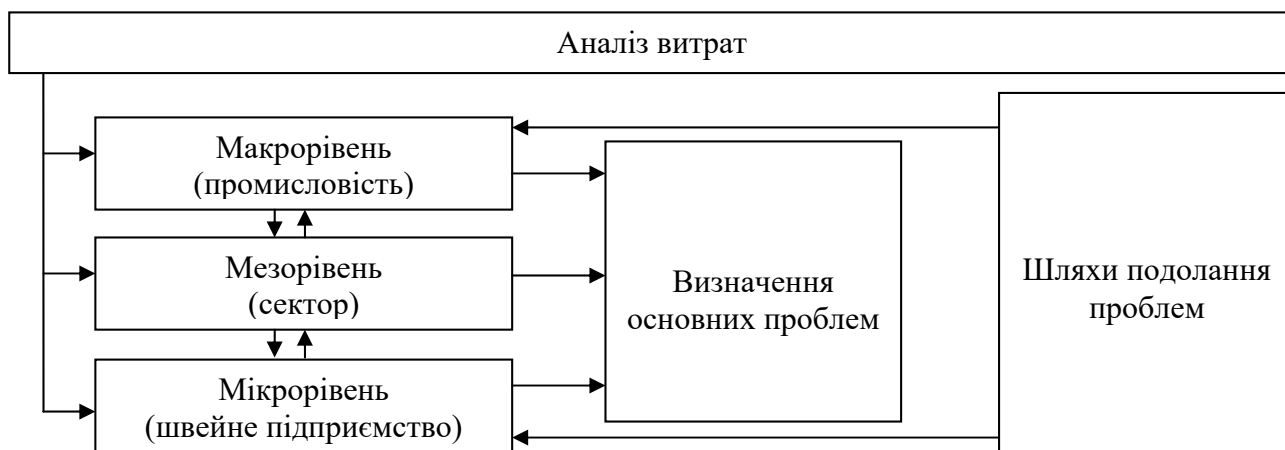
Оскільки витрати мають безпосередній вплив на фінансові результати діяльності підприємства, важливим завданням є прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо їх оптимізації [1, с. 8]. Досягнення цієї мети здійснюється шляхом вирішення аналітичних задач, згрупованих у три блоки дослідження: на макрорівні (рівень промисловості країни), мезорівні (аналіз сектору текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів (надалі – сектор)) та на мікрорівні (аналіз діяльності швейних підприємств), оскільки зв'язок між зазначеними рівнями є безсумнівним (рис. 1).

Проблеми внутрішнього середовища мають своєчасно аналізувати з метою прийняття та реалізації управлінських рішень щодо їх усунення або мінімізації.

Функція розробки (прийняття) рішення є ключовою в системі аналізу. Її здійсненням займаються керівники вищої та середньої ланки підприємства. Аналіз функціонування зазначеної підсистеми необхідно проводити відповідно до виокремлених рівнів управління.

Рівень оперативного управління – це управління собівартістю продукції в момент виникнення витрат з віднесенням конкретних витрат на певні види продукції.

Рівень стратегічного управління – ціноутворення та визначення беззбиткового обсягу продажів та зони безпеки підприємства; обґрунтування структури виробленої продукції, вибір найбільш придатних варіантів технології виробництва, прийняття рішення щодо виробництва з урахуванням обмежень на ресурси та ринкового попиту.

Джерело: авторська розробка.

Рис. 1. Розв'язання аналітичних задач на макро, мезо та мікрорівнях

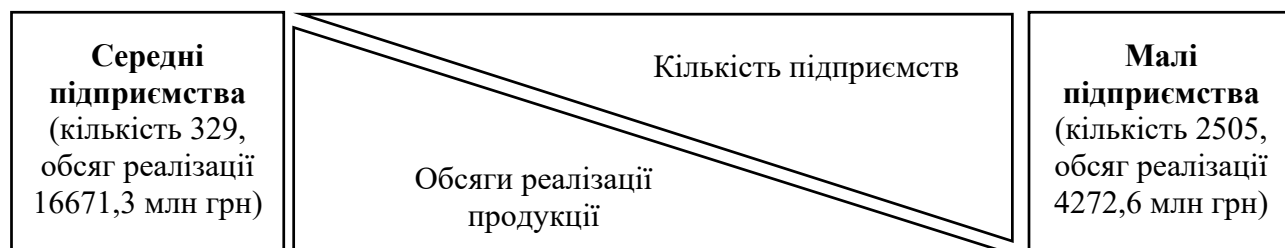
Тому дієвість остаточно прийнятих рішень може бути оцінена тільки з урахуванням кінцевих фінансових результатів у їх порівнянні з фактичними даними, які існували до прийняття рішення. Відношення кількості ефективних рішень до загальної їх кількості є показником ефективності певної підсистеми. Її функціонування слід вважати позитивним навіть за наявності збиткових рішень, якщо цей збиток перекривається позитивною величиною фінансового результату, отриманого завдяки іншим рішенням.

Функцію реалізації рішення, якість її функціонування можна оцінювати кількістю та обсягом виявлених відхилень фактичних витрат від планових, а також питомою вагою цих відхилень у загальному обсязі планових витрат у розрізі: статей витрат; місць виникнення витрат; носіїв витрат.

Такий підхід, на нашу думку, надає можливість комплексно підійти до визначення основних проблем швейних підприємств та розглянути шляхи їх вирішення [9, с. 12].

Діяльність швейних підприємств, разом з іншими (текстильними підприємствами та підприємствами з виробництва шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів) обумовлює показники функціонування як сектору, так і промисловості України в цілому. Як вже було зазначено, високі результати діяльності підприємства не можливі без управління витратами, ефективність якого залежить від якості аналітичної інформації [2, с. 58].

Проведений аналіз показав, що великі підприємства в секторі відсутні. Середні підприємства сектору, частка яких у 2013–2017 роках становила близько 11% виготовляють до 80% обсягу реалізованої продукції, а малі підприємства, які становлять переважну кількість підприємств сектору (близько 89%) мають обсяг реалізованої продукції від 25,7% у 2013 році до 20,4% у 2017 році [5, 6]. Схематично це відображено на рис. 2.

Джерело: складено автором за [5].

Рис. 2. Співвідношення кількості та обсягів реалізації малих та середніх підприємств сектору у 2017 році

Для покращення рівня інформаційного забезпечення керівництву підприємства необхідно застосувати системний підхід щодо аналізу витрат [4, с. 83]. Схематичне моделювання системи аналізу витрат швейного підприємства представлено на *рис. 3*.

Джерело: авторська розробка

Рис. 3. Системний підхід до аналізу витрат швейних підприємств

Дослідження показало, що для сектора текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів більш ефективними є середні підприємства: в

них значно більші обсяги реалізації, вони надають більше робочих місць та сплачують більше податків до бюджету. Отже, серед існуючих проблем можна виділити невелику кількість середніх підприємств та розрізненість малих підприємств.

Слід відмітити, що в Україні працюють три великих бізнес-об'єднання, які здатні впливати на діяльність підприємств сектора пошиття одягу. До них відносяться: Державна асоціація «Укрлегпром», «Національна шкіряно-взуттєва спілка України» та торгівельно-виробничий концерн «Текстиль-контакт» [6]. Але, зазначені об'єднання не до кінця відповідають своєму призначенню. Діяльність бізнес-об'єднань не є достатньо ефективною, тому що, по-перше, не здатна вирішувати проблеми сектора на макрорівні, по-друге, не спроможна створити єдиний інформаційний простір для підприємств сектора, що сприяв би їх розвитку та вирішенню актуальних проблем. Крім того, більшість підприємств сектора, не є членами бізнес-об'єднань.

Для більш детального виявлення проблем, які впливають на витрати швейних підприємств запропоновано їх розгляд з урахуванням чинників, які існують на макро-, мезо- та мікрорівні та взаємодіють між собою (табл. 1).

Таблиця 1

Ступінь регулювання підприємством проблем, які негативно впливають на витрати

Рівень виникнення	Зазначені проблеми	Можливість регулювання підприємством
Зовнішнє середовище		
Макрорівень	інфляційні процеси	нерегульоване
	податкове навантаження	частково регульоване
	законодавчі акти	нерегульоване
	тарифи на комунальні платежі, енергоносії	частково регульоване
	політичні обставини	нерегульоване
	низька платоспроможність населення	нерегульоване
Мезорівень	слабкий рівень взаємодії з вітчизняними підприємствами підтримуючих виробництв	частково регульоване
	імпортозалежність та висока ціна на імпортовані сировину, матеріали, обладнання, технології	частково регульоване
	невелика частка середніх підприємств чи об'єднань малих підприємств	частково регульоване
	високий рівень конкуренції	нерегульоване
	відсутність реальної державної підтримки	нерегульоване
Внутрішнє середовище		
Мікрорівень	моральний та фізичний знос обладнання, яке вичерпало свій ресурс	регульоване
	низька кваліфікація молодого персоналу та висока плинність кадрів	регульоване
	низька конкурентоспроможність та висока собівартість продукції	регульоване
	високий рівень толінгу	регульоване
	слабко розвинута логістична інфраструктура, що ускладнює реалізацію готової продукції	регульоване
	недостатня захищеність інтелектуальних прав на продукцію	регульоване
	недостатньо розкриті вітчизняні бренди	регульоване

Джерело: авторська розробка.

Вирішення зазначених проблем потребує системного, комплексного підходу. Звісно, частина макроекономічних чинників впливу зовнішнього середовища (низька платоспроможність населення, високий рівень інфляції, відсутність реальної державної підтримки, високий рівень конкуренції й т. п.) не підлягає регулюванню на рівні підприємства [10, с. 99].

Але, на частину проблем слід звернути увагу щодо можливості їх подолання. Так такі проблеми, як податкове навантаження й тарифи на комунальні платежі та енергоносії можна зазначити, як частково керовані, оскільки підприємства можуть застосовувати різні системи оподаткування (загальну чи спрощену, платник ПДВ чи ні) та застосовувати заходи ощадливого виробництва (енергозберігаючі засоби).

Надалі варто визначити який ступінь впливу на витрати підприємства мають зазначені проблеми (табл. 2).

Таблиця 2

**Ступінь впливу чинників зовнішнього й внутрішнього середовища
 на витрати підприємства**

Рівень виникнення	Зазначені проблеми	Ступінь впливу на витрати підприємства
Зовнішнє середовище		
Макрорівень	інфляційні процеси	значний
	податкове навантаження	середній
	законодавчі акти	середній
	тарифи на комунальні платежі, енергоносії	значний
	політичні обставини	середній
	низька платоспроможність населення	середній
Мезорівень	слабкий рівень взаємодії з вітчизняними підприємствами підтримуючих виробництв	середній
	імпортозалежність та висока ціна на імпортовані сировину, матеріали, обладнання, технології	значний
	невелика частка середніх підприємств чи об'єднань малих підприємств	середній
	високий рівень конкуренції	середній
	відсутність реальної державної підтримки	значний
Внутрішнє середовище		
Мікрорівень	моральний та фізичний знос обладнання, яке вичерпало свій ресурс	значний
	низька кваліфікація молодого персоналу та висока плинність кадрів	значний
	низька конкурентоспроможність та висока собівартість продукції	середній
	високий рівень толінгу	значний
	слабко розвинута логістична інфраструктура, що ускладнює реалізацію готової продукції	значний
	недостатня захищеність інтелектуальних прав на продукцію	середній
	недостатньо розкручені вітчизняні бренди	значний

Джерело: авторська розробка.

Для диференціації проблем та визначення тих, на які швейні підприємства при управлінні витратами мають звертати увагу в першу чергу, застосуємо матричний метод (табл. 3).

Таблиця 3

**Матриця проблем зовнішнього й внутрішнього середовища,
 які негативно впливають на витрати швейного підприємства**

Ступінь регулювання Вплив на витрати	Регульовані	Частково регульовані	Нерегульовані
Значний	<ul style="list-style-type: none"> - моральний та фізичний знос обладнання, яке вичерпало свій ресурс; - низька кваліфікація молодого персоналу та висока плинність кадрів; - низька конкурентоспроможність та висока собівартість продукції; - високий рівень толінгу; - слабо розвинута логістична інфраструктура; - недостатньо розкручені вітчизняні бренди 	<ul style="list-style-type: none"> - тарифи на комунальні платежі, енергоносії; - імпортозалежність та висока ціна на імпортовані сировину, матеріали, обладнання, технології 	<ul style="list-style-type: none"> - інфляційні процеси
Середній	<ul style="list-style-type: none"> - недостатня захищеність інтелектуальних прав на продукцію 	<ul style="list-style-type: none"> - податкове навантаження; - невелика частка середніх підприємств чи об'єднань малих підприємств; - слабкий рівень взаємодії з вітчизняними підприємствами підтримуючих виробництв 	<ul style="list-style-type: none"> - політичні обставини - високий рівень конкуренції; - недосконале законодавство

Джерело: авторська розробка.

Матричний метод дозволив систематизувати проблеми, які впливають на витрати швейних підприємств з тим, щоб зосередити основну увагу системи управління витратами на тих, які по-перше, піддаються впливу на мікрорівні, а по-друге, мають значний вплив на витрати. Серед таких проблем було зазначено: моральний та фізичний знос обладнання, яке вичерпало свій ресурс; низька кваліфікація молодого персоналу та висока плинність кадрів; низька конкурентоспроможність та висока собівартість продукції; високий рівень толінгу; слабо розвинута логістична інфраструктура; недостатньо розкручені вітчизняні бренди. Саме над цими усуненням цих проблем швейним підприємствам потрібно працювати в першу чергу.

Не слід ігнорувати можливість впливу на проблеми, які зазначено, як частково-регульовані: тарифи на комунальні платежі й енергоносії; імпортозалежність та висока ціна на імпортовану сировину, матеріали, обладнання, технології.

Максимально опрацювавши можливості впливу на проблеми, які сильно впливають на витрати, підприємствам потрібно працювати над проблемами, що мають на витрати середній вплив. До таких проблем віднесено недостатня захищеність інтелектуальних прав на продукцію. Вітчизняні підприємства не часто оформлюють інтелектуальні права на промислові зразки розробленої продукції. Дійсно, це не є традиційним для українських підприємств, крім того більшість з них не хочуть мати справу з паперовою «волокитою». Але в сучасних умовах інтелектуальна власність є необхідним елементом для досягнення високого економічного рівня та стратегічного розвитку.

Також швейним підприємствам не слід ігнорувати проблеми, які мають опосередкований вплив на витрати та підлягають частковому регулюванню з боку підприємств. До таких віднесено податкове навантаження; невелика частка середніх підприємств чи об'єднань малих підприємств та слабкий рівень взаємодії з вітчизняними підприємствами підтримуючих виробництв.

Зрозуміло, що на деякі проблеми підприємство впливати не може. До таких слід віднести: інфляційні процеси, політичні обставини, високий рівень конкуренції, недосконале законодавство.

Для ефективної роботи щодо подолання зазначених проблем на підприємстві має ефективно працювати система управління витратами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження показало, що на процес управління витратами впливають проблеми як внутрішнього так й зовнішнього середовища. Зазначені проблеми мають різний ступінь впливу на витрати підприємства-деякі проблеми сильно впливають на рівень витрат, інші спричиняють середній вплив. При цьому, не тільки внутрішні, а й частина зовнішніх проблем піддаються регулюванню з боку підприємства. Застосування матричного підходу дозволило систематизувати існуючі проблеми щодо управління витратами через призму ефективності їх подолання.

References

1. Bieltiukov, Ye.A., Beznoshchenko, N.O. (2011). Upravlinnia vytratamy na osnovi funktsionalno-vartisnoho analizu [Cost management on the basis of functional-cost analysis]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky [Bulletin of the Khmelnytsky National University. Economic sciences], No. 2, Vol. 2, P. 7–10 [in Ukrainian].
2. Haiduchok, T.S., Mostepaniuk, V.A. (2017). Mekhanizm upravlinnia operatsiinymy vytratamy lisohospodarskykh pidpriemstv Poliskoho rehionu Ukrainy: oblikove ta analitychne zabezpechennia [Mechanism for managing operational expenses of forest enterprises of the Polissya region of Ukraine: accounting and analytical support]. The scientific method, No. 6 (6), Vol. 1, P. 55–63 [in Ukrainian].
3. Husarova, L.V. (2007). Upravlinnia vytratamy. Metody analizu dynamiky vytrat ta yikh otsinky : konspekt leksii [Cost management. Methods of analysis of cost dynamics and their estimation: lecture notes]. Kyiv: KNUBA. 24 p. [in Ukrainian].

Література

1. Бельтюков Є. А. Управління витратами на основі функціонально-вартісного аналізу / Є. А. Бельтюков, Н. О. Безнощенко // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 2. – Т. 2. – С. 7–10.
2. Гайдучок Т. С. Механізм управління операційними витратами лісогосподарських підприємств Поліського регіону України: облікове та аналітичне забезпечення / Т. С. Гайдучок, В. А. Мостепанюк // The scientific method. – 2017. – № 6 (6), Vol. 1. – P. 55–63.
3. Гусарова Л. В. Управління витратами. Методи аналізу динаміки витрат та їх оцінки: конспект лекції / Л. В. Гусарова. – К.: КНУБА, 2007. – 24 с.

4. Denysenko, M.P., Baikovets, V.O. (2016). Formuvannia konkurentnykh stratehii pidpryiemstva [Formation of competitive strategies of the enterprise]. In: Informatsiino-analitychne zabezpechennia efektyvnosti diialnosti pidpryiemstv u konteksti ekonomichnoi bezpeky v umovakh intehtratsii z YeS: mater. Mizhnar. nauk.-prakt. internet-konferentsii [Information and analytical support for the efficiency of enterprises in the context of economic security in the context of integration with the EU: mother. International science-practice Internet conferences, May 27, 2016, Kyiv]. Kyiv: KNUTD. P. 85–88 [in Ukrainian].
4. Денисенко М. П. Формування конкурентних стратегій підприємства / М. П. Денисенко, В. О. Байковець // Інформаційно-аналітичне забезпечення ефективності діяльності підприємств у контексті економічної безпеки в умовах інтеграції з ЄС: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конференції, 27 травня 2016 р., м. Київ. – К.: КНУТД, 2016. – С. 85–88.
5. State Statistics Service of Ukraine: official site. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Державна служба статистики України: офіц. сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Official site of the Association "Ukrlegprom". Retrieved from: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromu.html.
6. Офіц. сайт Асоціації «Укрлегпром» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromu.html.
7. Tarasenko, N.V. (2003). Ekonomichnyi analiz diialnosti promysloвого pidpryiemstva [Economic analysis of the industrial enterprise]. 2nd ed. Kyiv: Alerta. 485 p. [in Ukrainian].
7. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства / Н. В. Тарасенко. – 2-ге вид., стер. – К.: Алєрта, 2003. – 485 с.
8. Klimov, A.V. (2015). Udoskonalennia informatsiino-analitychnoho zabezpechennia upravlinnia vytratamy pidpryiemstva [Improvement of Information and Analytical Support for Enterprise Expense Management]. Naukovyi visnyk Polissia [Scientific Bulletin Polissya], Vol. 4. P. 68–75 [in Ukrainian].
8. Клімов А. В. Удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення управління витратами підприємства / А. В. Клімов // Науковий вісник Полісся. – 2015. – Вип. 4. – С. 68–75.
9. Cherep, A.V. (2004). Metodychni pytannia udoskonalennia ekonomichnogo analizu z metoiu znyzhennia vytrat vyrobnytstva [Methodological issues of improving economic analysis in order to reduce production costs]. Visnyk Tekhnolohichnogo universytetu Podillia [The Bulletin of Technological University Podill], No. 3, Vol. 2, P. 11–15 [in Ukrainian].
9. Череп А. В. Методичні питання удосконалення економічного аналізу з метою зниження витрат виробництва / А. В. Череп // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2004. – № 3. – Т. 2. – С. 11–15.
10. Yudina, M.I. (2013). Analiz kryteriiv ta napriamiv zmenshennia vytrat vyrobnytstva u sobivartosti produktsii [Analysis of criteria and directions for reducing production costs in the cost of production]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnogo universytetu. Ekonomichni nauky [Bulletin of the Khmelnytsky National University. Economic sciences], No. 4, Vol. 2, P. 98–102 [in Ukrainian].
10. Юдіна М. І. Аналіз критеріїв та напрямів зменшення витрат виробництва у собівартості продукції / М. І. Юдіна // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2013. – № 4. – Т. 2. – С. 98–102.